AMERIKANSKA PROFESSORER

Stanford University är ett av den amerikanska västkustens mest ansedda lärosäten. Universitetsbyggnaderna, omgivna av palmalléer, är präglade av den spanska "missions"-stil son. är ett arv från jesuiternas tidiga verksamhet i Kalifornien. I mitten av bilden ser man boktornet i Hoover Library, ett bibliotek som innehåller utomordentliga samlingar främst från första världskriget.

SEDAN NÅGRA ÅR före det första världskriget tillvaratas de amerikanska universitetsmännens intressen av en särskild fackorganisation, American Association of University Professors. För närvarande är antalet medlemmar omkring 25.000 (från bortåt 700 högskolor), drygt en fjärdedel av professorskåren; det är att märka att särskilt de högre lärarna och lärarna vid de mera ansedda universiteten i regel tillhör föreningen och att dennas verksamhet är generell och sålunda gäller även icke anslutna lärare. I den tidskrift som föreningen utger finns ett rikt material för bedömandet av de amerikanska professorernas ställning.

Strax efter bildandet tog föreningen upp frågan om akademisk frihet, och den har sedan gång efter annan utformat principdeklarationer i detta ämne. Den nu gällande deklarationen av år 1940 fastslår först att läraren har rätt "till full frihet i forskning och till publicering av forskningens resultat", dock att vetenskapligt arbete för särskild betalning förutsätter överenskommelse med universitetsledningen. Det är av intresse att här konstatera att ett par mycket högtstående amerikanska universitet i princip förbjudit sina lärare att ta betalt för böcker och artiklar; man har ansett att populärvetenskapligt och härmed jämförligt författarskap alltför mycket inkräktar på undervisningen och forskningen. Vidare förklarar organisationen att läraren bör vara helt fri i sin undervisning, dock utan rätt att diskutera omstridda frågor som inte har något som helst sammanhang med det ämne i vilket han undervisar. Då en begränsning av denna frihet påkallas av läroanstaltens speciella art — främst dess religiösa inriktning — måste detta uttryckligen klargöras vid lärarens anställning. Utanför högskolan skall läraren ha samma rättigheter som andra medborgare, även om han på grund av sin ställning bör känna sig förpliktad till vederhäftighet, återhållsamhet i uttryckssättet och respekt för andras åsikter. Lärarnas anställning bör — efter en provperiod på högst sju år — gälla för livstid; det förutsättes likväl att avskedande kan äga rum på grund av inkompetens och grov immoralitet (moral turpitude).

De här uttalade principerna kan sägas vara godtagna av det stora flertalet universitet. De innehåller emellertid åtskilligt som för oss ter sig främmande och som förklaras av det amerikanska universitetsväsendets avvikande struktur. Att den akademiska friheten kan inskränkas på grund av läroanstaltens syfte är en självfallen sak med hänsyn till att ett stort antal högskolor underhålles av religiösa sammanslutningar och är avsedda att tjäna deras syften. Man kan icke begära att exempelvis metodister och katoliker skall tillåta angrepp på den egna religionen vid de universitet de upprättat, även om, väl att märka, dessa universitet ofta icke är teologiska seminarier, utan allmänna undervisningsanstalter. Då högskolorna till stor del är privata, framstår det också som naturligt att åtminstone mera kvalificerad inkompetens ger rätt till avskedande. Denna grundsats är sannolikt av betydelse; den amerikanske universitetsläraren känner det nödvändigt att uppehålla en viss standard av effektivitet — vilket icke behöver betyda vetenskaplig kapacitet — och den rena pensionärsideologi som någon gång övervädigar svenska professorer har knappast några utsikter att vinna anhängare. Från amerikansk synpunkt framstår också rätten att avskeda vid "grov immoralitet" såsom någonting självklart. En lärare i ett universitetssamhälle — med skyldighet inte bara att forska och undervisa, utan att tjänstgöra som ungdomens ledare och övervakare — kan inte upprätthålla en klar skillnad mellan yrkesliv och privatliv.

Hur tillämpas då dessa allmänna principer? Här skall blott understrykas att olikheterna mellan skilda universitet och även skilda grupper av lärare är stora. En framstående forskare kan tillåta sig slarv och oegentligheter som föranleder aktion mot en enkel lärare utan vetenskapliga meriter. Vid ett litet universitet i Kansas eller Tennessee kan det vara komprometterande att ta några cocktails, att svära eller att flirta, medan det vid de större och finare universiteten knappast låter sig göra att förete "grov immoralitet" utan att komma i kollision med strafflagen.

Frågan om akademisk frihet i mera egentlig mening uppstår emellertid, såsom den amerikanska professorsorganisationen betonar, då universitetsmyndigheterna avskedar eller eljest ingriper mot en lärare på grund av dennes åsikter. Tidigare var sådana fall i regel betingade av uttalanden som ansågs betänkliga ur religiös synpunkt; under de senaste årtiondena har det politiska och sociala kätteriet stått i förgrunden. Särskilt under det första världskriget var detta problem brännande; åtskilliga professorer, av vilka några vid högt ansedda universitet, blev då avskedade på grund av "disloyalty", dvs. på grund av att de uttalat åsikter som påstods tyda på bristande patriotism, men som i regel innebar blott en kritisk inställning till USA:s yttre och inre politik. Under det senaste världskriget förekom knappast några sådana fall, vilket kan antas bero dels på att anslutningen till krigspolitiken denna gång var mera allmän, dels på att den akademiska friheten vunnit större respekt. I det hela har läget, det framhålles energiskt i professorsorganisationens tidskrift, stadigt förbättrats.

Detta beror utan tvivel till stor del på denna organisations egna insatser. En särskild kommitté inom föreningen har till uppgift att följa frågor om akademisk frihet och härmed sammanhängande tjänsteförhållanden. Den upptar klagomål över avskedanden och andra åtgärder mot universitetslärare och ingriper, då så är påkallat, genom förhandlingar med universitetsmyndigheterna och offentlig kritik av deras handlingssätt. I sista hand beslutar föreningen att en viss högskola skall bli föremål för "censure", vilket medför att föreningens medlemmar — och i praktiken alla professorer med självaktning — vägrar att där ta anställning. Under tioårsperioden 1936—1945 hade kommittén att behandla 677 fall — varav dock endast en del gällde akademisk frihet i egentlig mening — och bojkott beslöts i 14 fall; beträffande tio högskolor kvarstår fortfarande bojkottbeslutet.

De "mål" det här gäller är ofta ytterst invecklade. I regel påstår en eller flera lärare att de förföljs på grund av sina åsikter, medan den anklagande universitetsmyndigheten gör gällande att oduglighet eller grov immoralitet förelegat. Typisk, om också av exceptionell omfattning och betydelse, är konflikten rörande Texas statsuniversitet i Austin (1944—1946). Den av guvernören utsedda universitetsstyrelsen avskedade en rad lärare och slutligen även universitetets rektor, som motsatt sig tidigare avskedanden. Man hävdade att slarv och inkompetens var det verkliga skälet. Under debatten framkom emellertid med all tydlighet att åsiktsdivergenser på skilda områden låg bakom det skedda. Rektorn beskylldes för radikalism, särskilt i rasfrågor, en styrelsemedlem förfasade sig över att John Dos Passos bok USA använts i litteraturundervisningen, på reaktionärt håll talades om att tendensen till kommunism och ateism måste utrotas vid statsuniversitetet. Bland de många detaljer som komplicerade saken var att rektorns professur indrogs samtidigt som han avskedades från rektorsämbetet; denna metod begagnas stundom i stället för avskedande, ty man kan då falla tillbaka på finansiella skäl. På sommaren 1946 beslöt professorsföreningen bojkott mot Texasuniversitetet; tidningar och tidskrifter över hela unionen instämde i kritiken, men Texasmyndigheterna stod fast vid sina beslut.

En genomgång av de viktigare striderna kring den akademiska friheten under senare år klargör att i allmänhet brotten mot principen ägt rum vid mindre högskolor och vid högskolor i stater som notoriskt är kulturellt efterblivna. Alla universitetslärare jag träffat är ense om att i stort sett den akademiska friheten är mera säkrad vid de privata läroanstalterna än vid statsuniversiteten. Det är framför allt den oupplysta massopinionen i vissa stater som framstår som en fara. I de stater som är partipolitiskt, religiöst och, vad den härskande rasen angår, etniskt homogena — främst flertalet sydstater — har toleransen här, liksom på andra områden, svårt att helt slå igenom. Och då en av guvernören tillsatt universitetsstyrelse, stödd eller kanske driven av en nästan enhetlig väljaropinion, handlar i strid med frihetens grundsats finnes intet legalt medel att beivra det skedda. De unionella organen står på denna punkt, enligt lagar och praxis, maktlösa.

Något vid sidan av frihetsproblemet ligger frågan om professorernas aktiva deltagande i politiken. Många exempel kan nämnas på sådant deltagande — på inval i statslegislaturer, stadsrepresentationer osv. — men i jämförelse med svenska förhållanden är de amerikanska universitetsmännens direkta politiska insatser obetydliga. Väsentligen beror detta sannolikt helt enkelt på att man traditionellt utgår från att en professor skall sköta sin professur eller också lämna den. Det sammanhänger också med att en professur, vare sig i privat eller statlig tjänst, betraktas som ett slags ämbete, och ämbetsmännen är i USA, liksom i många andra demokratier, uteslutna från parlamentet. I den politiska debatten, framför allt den mera principiella och långsiktiga, spelar professorerna däremot en betydande roll.

Herbert Tingsten

(En tidigare artikel, om "Akademisk frihet i USA", var införd i Dagens Nyheter den 28 december.)

Allvärldens BERÄTTARE

AvB

Ny årgång *Nytt nummer*

GREKISK NOBELPRISKANDIDAT

Niko Kazantzakis, Greklands väl störste moderne diktare, är nästan okänd i Sverige. AvB introducerar honom nu med en av hans yppersta noveller, er folklivsskildring från Kreta, kallad "När farfar dog". Det är en mustig, originell berättelse, full av primitiv kraft, robust glädje och lugn livsklokhet.

UNG MAN PÅ 1930-TALET

En serie självbiografiska skisser av unga svenska författare börjar nu med en skildring av Gustaf Rune Eriks, som i novellform berättar om sina tonår som busskonduktör och jazzentusiast på Stockholms Söder.

JOHANNES V. JENSEN

Porträtterad till 75-årsdagen av dr. Gunnar Helén.

ANDRÉ GIDE OCH KATOLIKERNA

Ett stycke recensionshistoria och ett André Gide-brev.

LYSANDE NOVELLER OCH PROSABIDRAG AV

Björn-Erik Höijer, Virgina Woolf, René Schickele, B. Traven, Johannes V. Jensen, Carmen Baez m. fl. — Av äldre klassiker förekommer bidrag av Petronius Arbiter och Bernard de Fontenelle.

OLOF LAGERCRANTZ

kåserar om aktuella stämningar under rubriken: En krans av eldar.

FEM UNGA SKALDER

Stig Carlson, Gösta Canerstam, Walter Dickson, Lars Fredin och Lennart Hellsing.

CITATJAKTEN

är en ny form av tidsfördriv som alla kan deltaga i och där de duktigaste får de största prisen, men även de mindre kunniga blir belönade.

Pris 75 öre

Allvärldens BERÄTTARE AvB

Strängare pappersransonering = oftare utsålt!

Tag det säkra för det osäkra

bli prenumerant på DAGENS NYHETER fr. o. m. januari

A. STOCKHOLMSUPPLAGAN KOSTAR

	Vid hembärning i Stockholm med förorter	Vid postabonnemang
Helår	54:—	51:—
Halvår	27:—	25:50
Kvartal	13:75	13:—
Månad	4:75	4:50

★

För Stockholm med omgivningar mottas prenumeration pr telefon namnanrop "Dagens Nyheter" eller i tidningens kontor: Tegelbacken, Stureplan, Götgatan 41, S:t Erikspl.

För övriga platser i landet på närmaste postanstalt eller av tidningens ombud.

ÖSTERLÄNDSK VISDOM

i koncentrerade droppar doseras av Tage Thiel i en samling tolkningar, *Vedanta* (Nordisk Rotogravyr, 6 kr.). Översättaren har samlat tankedigra ord ur den tidigaste indiska filosofin, ur de apokryfiska evangelierna och ur islamitisk diktning: hans tvärsnitt sträcker sig från upanishaderna till Omar Khayyám. Det är en djupsinnig diktning, inåtvänd, meditativ och fördrömd. Ledmotivet kan sägas vara befrielsen från världen och föreningen med gudomen-världssjälen — eller med ett ord ur en upanishad:

Allt verkligt liv är bortom sinnevärlden, är mer än den, når över dess begränsning.

Om översättarens mått av trohet mot sina grundtexter kan endast den som behärskar sanskrit, hebreiska och persiska uttala sig. Anmälaren kan inte berömma sig av sådana språkkunskaper, men vill gärna intyga att flera av dessa dikter i sin svenska form fått en ganska fulltonig klang.

J. E.

Den långvariga barnförlamningsepidemin i Småland har krävt ytterligare ett dödsoffer, nämligen 16-årige Allan Gustafsson, Tingsås. Han insjuknade häftigt och dog samma dag han fördes till sjukstugan. Närmast sörjande är föräldrarna och nio syskon.

Ungt folk

Hinduprofessor blev brevkamrat genom schacket

En ung man som för närvarande har 20 schackpartier i gång — 8 är närschack mot svenskar, 12 sker pr korrespondens med utlänningar — sitter uppe på Ungt folk-redaktionen och berättar vilka trevliga och nyttiga internationella bekantskaper han knutit tack vare schacket. Ett brevkort skickas för varje drag, och med 3.700 kort har han de senaste fem åren spelat drygt hundratalet partier, av vilka han vunnit 65. Motståndarna utomlands är nog inte ännu lika starka som vi här i Sverige, anser den unge mannen, som heter Per-Gösta Högborg. Sedan 1942 har han spelat "på allvar".

Turneringsverksamheten sköts numera av Tidskrift för schack, förbundets och Schack-Lundins organ. Där får man anmäla sig och lämna uppgift om vilken spelklass man tillhör av de fyra som finns i Sverige: mästare, 1, 2 och 3 — själv spelar Högborg i tvåan. Schack som hobby är en både utmärkt och billig fritidssysselsättning, fortsätter han sin entusiastiska skildring. 5 kr. om året kostar det att tillhöra en klubb, och därtill kommer omkring 10 kr. i porto. I 12—15-årsåldern bör man börja. En viss språkkunskap är förstås förutsättningen, men det räcker med engelska.

— Korrespondensschacket låg nere under kriget, men nu har den gamla internationella verksamheten tagit fart igen, berättar Högborg, MP — här betyder det Matteuspojkarna. Det pågår faktiskt ett enormt spelande pr kort över hela världen, frånsett de omfattande olympiska tävlingarna. I matchen Sverige—England deltog 200 man på var sida i alla möjliga kombinationer — Nobelpristagaren sir Robert spelade också en hel del partier mot en svensk. Uppläggningen av ICCA, som originellt nog betyder World Federation and Correspondence Chess Associations — organisationen hette tidigare International Correspondence Chess Ass och initialerna har dröjt sig kvar — är för övrigt en svensks verk. På den i England tryckta tidskriften står det också: "Edited by Erik Larsson", träffas säkrast i Traneberg.

En märklig erfarenhet har Per-Gösta gjort i fråga om förhållandet schack — social ställning. Mellan England och Sverige är skillnaden påfallande, säger han. Här är det mest arbetarungdom som spelar, i England övervägande s. k. manschettyrken.

Vinhandlare, trädgårdsmästare, litteratur, politik.

"Det skojigaste med de utländska förbindelserna är att man så ofta blir god vän med sin motpart och att dragen pr kort så småningom förvandlas till brev från en vän. Högborg visar ett brev från den indiske professorn R. D. Karve, diplomerad från Sorbonne. Han är hindu och brevet är uteslutande en diskussion om gudsbegreppet! Han lägger fram brev från en affärsman i Köln, Karl Boese, och från en vinhandlare i Wangen i Rhenprovinsen, som inleder med "Dear Chessfriend!", men sedan fortsätter på franska. Ett annat är från tysken J. G. Strohl, som resonerar om litet av varje, litteratur och politik. Det är "en äldre man", gissar Per-Gösta — han är nog en 40 år!

Brevhögen från schackvännerna är verkligen en intressant läsning. **Joseph**

Räddas kan han med en bonde, säger Per-Gösta Högborg, t'll vänster, åt Ragnar Haglund, Matteuspojke han också.

Platz, Högborgs senaste motståndare, är en jude som flydde från Hitler, nu har han slagit sig ned i Bronx, New York. Spelet började för två månader sedan, så nu är man mitt uppe i bataljen. Ett dokument på tio sidor med en omöjlig handstil kommer från trädgårdsmästare W. J. Nash, Irlands näst bäste spelare, om man skall döma av att han blev tvåa i mästerskapen för ett par veckor sedan. "Ett remi och ett förlorat till honom." Det är det också, förklarar Högborg, att i korrespondensschacket får man lov att vara mycket försiktigare, det kräver mer teorikunnande — och det går inte att bluffa.

Resumé: schackspel berikar ens utblickar, man kommer i nära personlig kontakt med främmande människor med skiftande problem — och i den vägen har man ganska få alternativ att välja på just nu. Man får språklektioner gratis. Det är alltså ett billigt sätt att resa.

Språkpromenader ändå billigare än schack.

För dem som gärna vill ha så där billiga språklektioner, men inte är lika pigga på att spela schack kommer några rader från Astrid Eriksson i Stockholm som ett brev på posten, vilket det också är, i pressläggningsögonblicket till och med.

— Kan ungdomarna samlas i hemmen till språkcirklar och sådant i all enkelhet, så är det bara bra, skriver hon. Men det finns också en annan möjlighet. På söndagarna kan alla som är intresserade av engelsk konversation utan vidare komma till The Sunday Walking Club. Den är avgiftsfri och har språkpromenader varannan söndag. Vårterminen börjar den 4 januari med samling vid Östra station kl. 11.

Nytt från insekternas värld

För den som fördjupar sig i studiet av insekternas biologi och inte bara samlar arter för samlandets skull, avslöjas ofta de mest egenartade företeelser. I de små biologiska skisser som den kände entomologen och filosofie hedersdoktorn *Anton Jansson* samlat till en omfångsrik volym *(Dagsländan och dödgrävaren,* Svensk Natur, 15:75) ges också talrika belägg härför. Insekterna utgör ju geologiskt sett en mycket gammal djurgrupp, och de första exemplaren kan spåras till en tid som ligger bortåt tre hundra miljoner år före människans uppkomst. Och då är det kanske inte så underligt om vi hos dem kan finna högt utvecklade levnadsvanor, skyddsmedel och instinkter. Många gånger förefaller det som om människan tagit dem till mönster i fråga om speciella uppfinningar eller i samhällslivets organisation, och ofta nog inbjuder detta till jämförelser och filosofiska betraktelser, något som också framskymtar här och var i boken.

Författaren framhåller inledningsvis att det ofta varit amatörer som riktat vetenskapen med nya upptäckter och rön på insektslivets område, och själv utgör han ett gott exempel härpå. Det är dock inte bara egna erfarenheter han här relaterar, utan han redogör också för andra forskares resultat på ett medryckande och lättillgängligt sätt. Utan att ingå på alltför betungande vetenskapliga detaljer har han lyckats beskriva högst intressanta och roande drag ur olika insekters liv, en hel del av dem knappast förut kända utanför fackmännens krets.

Det är emellertid inte bara insekter som varit föremål för hans uppmärksamhet och intresse. I boken finns nämligen också ett par skildringar ur spindlarnas liv, och en gaskrigande tusenfoting har fått lämna stoff till en roande uppsats. Att ett par insektätande fåglar fått komma med ligger ju nära till hands, och han visar också att växtvärldens hemligheter inte är honom förborgade.

"Dagsländan och dödgrävaren" är en bok som kan läsas med behållning av både gammal och ung, av lekman och lärd. Den är ägnad att väcka kärlek till naturen, och för den som vill se öppnar den nya perspektiv mot det skapande livsflödets många utvecklingsmöjligheter.

N. Wln

Populära musikpekoral

Förre redaktören för Folket i Bild, *Ernst J. Lundqvist,* är säkerligen en utmärkt tidningsman av den organiserande typen, men när han uttalar sig om lyrik och musik ger han sig ut på gungfly. Det framgår av hans företal till *Gunnar Turessons visor* (Folket i Bilds förlag, 3: 50), en liten bok som "den populäre trubaduren" själv redigerat. Detta företal innehåller så många barocka påståenden att det bör recenseras en smula i samband med att man sätter Turesson på hans rätta plats. FIB:s utgivning av svensk litteratur har så pass stort värde att en sådan åtgärd kan anses påkallad för balansens skull; ett företag vars smak och goda vilja man har lärt sig lita på bör akta sig för att utfärda alltför lättsinniga rekommendationer.

Av förordet synes det framgå att modern svensk diktning egentligen har Turesson att tacka för sin existens. "Han har i fråga om popularisering av samtida svensk diktning utfört något av en bragd. Genom hans tonsäkra förmedling har nämligen en stadig och intim kontakt skapats mellan skalderna och den breda publiken. Det fulländigaste i vår samtida verskonst har genom hans utmärkta tonsättningar levandegjorts i folkets medvetande; att därmed också det allmänna intresset för poesi kraftigt befästs under en mer än vanligt hård, krass och orosfylld tid råder det ingen tvekan om." Man skulle snarare kunna uttrycka det så att Turesson har en kuslig förmåga att välja god, ja, till och med genial lyrik för sin banalt ältande och malande konfektionstonsättning. Dan Andersson, Frans G. Bengtsson, Nils Ferlin, Hjalmar Gullberg, Ivar Lo-Johansson, Ragnar Jändel, Erik Lindorm, Sigfrid Lindström, Harry Martinson, Arvid Mörne, Sigfrid Siwertz, Anders Österling — ingen går säker för hans varma intresse.

"Det märkligaste i denna omfattande samling är dock kompositörens variationsförmåga; melodierna är lika omväxlande som författarnamnen. Och framför allt sångbara... Detta är en fascinerande bok. En värdefull bok! En verklig sångskatt!"

Alldeles riktigt är nog inte detta omdöme. Man kommer sanningen närmare om man säger att det förhåller sig tvärtom. Variation är vad som saknas hos Turessons visor. Därav antagligen deras popularitet. Det är med dem som med Hötorgskonsten: folk tycker om att känna igen "den lilla röda stugan invid grinden". Man kan som prov ta tonsättningen av Österlings sublimt melodiska dikt om Linnés skånska resa. Det är som om poesin stoppades ned i en ristuggare:

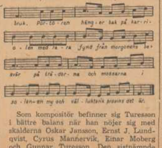

Som kompositör befinner sig Turesson i bättre balans när han nöjer sig med skalderna Oskar Jansson, Ernst J. Lundqvist, Cyrus Mannervik, Einar Moberg och Gunnar Turesson. Den sistnämnde uppfattar han särskilt kongenialt.

C. B—g

Medhåll och mothåll: "Bort med enlärarsystemet!"

Rektor Sven Lagerstedt i Lindesberg har skickat Ungt folk följande insändare — starkt beskuren, medges — som kan passa bra nu under mellandagarna då problemet nog är aktuellt hos flera familjer med ungdom i skolåldern. Den handlar den gamla frågan "medhåll" och "mothåll". Rektorn skriver:

— Alla som går i skolan är bergfast övertygade om att det finns något som heter "medhåll" och "mothåll". Och de flesta föräldrar ger dem rätt, åtminstone beträffande det mothåll som man tycker sig kunna spåra i senaste terminsbetyget. Vad säger då lärarna, vilkas förmåga att ge rättvisa betyg brukar utgöra ett omtyckt samtalsämne under julhelgen?

Illvilligt förtal, säger somliga, ett övervunnet pedagogiskt stadium, säger andra. Kommer alltid att finnas, säger kanske några. Att svaret blir så olika torde väl bero på att man kan mena ganska olika saker. Öppen förföljelse och påtaglig favorisering förekommer dess bättre blott i sällsynta undantagsfall. Vad som däremot hör till skollivets vanliga företeelser är den större eller mindre sympati eller antipati som ger sig till känna lärare och elever emellan — i bägge riktningarna alltså — lika väl som mellan alla andra individer.

Från min egen skoltid minns jag ett typiskt fall av "mothåll". Vid genomgång av en hemskrivning i matematik behandlades ett geometriskt problem och löstes först på det schablonmässiga sättet. Så säger läraren: "Sen finns det ett annat sätt att lösa denna uppgift, ett mycket elegantare som bara en av er har kommit på. Synd bara att det ska vara X., för han kan ju inte ha hittat på det själv." Den misskände och avhånade X. har senare berättat att lärarens kallgrin inte bara dödade hans håg för matematiken utan också på annat sätt verkade hämmande på hans självförtroende. Och det kan man gott förstå, ty få saker verkar väl så deprimerande som obefogade anklagelser.

Hur handlar en samvetsöm lärare om han märker att en elev är honom särskilt sympatisk eller osympatisk? Ja, i förra fallet kanske han i ängslan att vara partisk ger för lågt betyg, och i andra fallet ger han inte sällan för högt, därmed tystande sitt samvete. Sådana fall är säkert vanligare än man tror.

Enlärarsystem kan betyda "andlig tortyr".

Mycket vore vunnet om alla parter ville lidelsefritt diskutera hur man skulle kunna neutralisera verkningarna av de själslivets manifestationer som vi här har att göra med. Här skall blott pekas på en åtgärd som vore ganska lätt att vidta åtminstone i alla större skolor: modifiera enlärarsystemet! Ty en lärare innebär ensidig bedömning, ensidig känsloinriktning och i värsta fall fara för andlig tortyr. Visserligen är det sant att enlärarsystemet har många pedagogiska fördelar, eftersom en lärare som undervisar i bara en klass, lär känna eleverna bättre än en som går från klass till klass, men detta kan enligt min mening icke uppväga flerlärarsystemets fördelar, gedignare kunskapsmeddelelse, mångsidigare känslopåverkan, mindre auktoritetstro och framför allt rättvisare bedömning.

Varför då inte utöka detta senare system nedåt? I den egentliga småskolan kan visserligen inte gärna något annat än enlärarsystem förekomma, ty det räcker med en vicemamma för småbarnen. Men så snart småskolestadiet passerats, borde man varsamt kunna införa ett kombinerat ämnes- och klasslärarsystem. Lyckligt vore då om man också kunde se till att inte somliga elever finge bara manliga uppfostrare och andra bara kvinnliga. Även i det hänseendet bör ensidighet om möjligt undvikas.

Härmed tillönskas både lärare och elever och allt ungt och ungdomligt folk idel samförstånd och ett gott nytt år.

Bert

© Tingstensamlingen Publicerad med tillåtelse av Dagens Nyheter AB.